

AGROBIZNES SOHASIDA EKSPORT FAOLIYATINI OSHIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH.

Abduraxmanov Orifjon Abduraim o'g'li

*O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va
tadbirkorlik oliy maktabi tinglovchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqola agrar biznes sohasida eksport faoliyatini oshirish strategiyalarini o'rganadi va global bozorlardagi qiyinchiliklar hamda imkoniyatlarga e'tibor qaratadi. Zamonaviy qishloq xo'jaligi texnologiyalaridan foydalanish, bozorlarni diversifikatsiya qilish va siyosiy islohotlar orqali tadqiqot muhim natijalarni taqdim etishni maqsad qilgan. Topilmalar innovatsiya, barqarorlik va hamkorlikka asoslangan yondashuvlarni eksport raqobatbardoshligini oshirishda muhim ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Agrar biznes, eksport faoliyati, global bozorlar, qishloq xo'jaligi texnologiyalari, bozorlarni diversifikatsiya qilish, siyosiy islohotlar, barqarorlik.

Agrar biznes global oziq-ovqat xavfsizligi va iqtisodiy rivojlanishda muhim o'rin tutadi. Ushbu sohadagi eksport faoliyati mamlakat savdo balansi, bandlik darajasi va qishloq joylarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Biroq, ko'plab agrar bizneslar xalqaro bozorlariga cheklangan kirish, yuqori ishlab chiqarish xarajatlari va qattiq tartib-qoidalar kabi to'siqlarga duch keladi. Ushbu maqolada mazkur qiyinchiliklar tahlil qilinib, agrar biznes sohasida eksport faoliyatini oshirish strategiyalari taklif qilinadi.

Tadqiqot aralash usulni qo'llaydi, unda miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilish va sifatli tushunchalarni birlashtirish kiradi. Birlamchi ma'lumotlar agrar biznes eksportchilari o'rtasida so'rovlar va soha mutaxassisleri bilan intervyular orqali yig'ilgan. Ikkinchi darajali manbalar savdo hisobotlari, siyosiy hujjatlar va ilmiy jurnallardan iborat. Statistika vositalaridan tendensiyalar va korrelyatsiyalarni aniqlash uchun foydalanilgan, mavzuli tahlil esa sifatli ma'lumotlarni chuqurroq tushunishni ta'minlagan.

Agribiznes sohasida eksport faoliyatini oshirish bo'yicha batafsil strategiyalar. Agribiznes sohasida eksport faoliyatini rivojlantirish va xalqaro bozorlarda muvaffaqiyatga erishish uchun quyidagi yo'nalishlarda harakat qilish lozim:

Ishlab chiqarish hajmini oshirishni ta'minlash uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega:

Zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish:

- Precizion dehqonchilik: Ekin maydonlarini aniq boshqarish, o'g'it va suvdan tejamkor foydalanish imkonini beradi. Bu hosildorlikni oshirib, xarajatlarni kamaytiradi.

- Aqlli sug'orish tizimlari: Suv resurslarini samarali boshqarish va suv sarfini optimallashtirishga yordam beradi.

- Yuqori hosildorlikka ega navlar: Ilmiy tadqiqotlar asosida ishlab chiqilgan, iqlimga moslashgan va yuqori hosil beruvchi urug'larni joriy qilish.

Ekin turlarini diversifikatsiya qilish:

- Mahsulot turlarini kengaytirish: Xalqaro bozorlarda talab yuqori bo'lgan organik va qimmatbaho mahsulotlarni yetishtirish.

- Ekzotik mevalar va mahsulotlar: Masalan, mango, avokado, yong'och, va boshqa yuqori qiymatli ekinlar.

- Mahalliy va xalqaro talabga moslashuv: Mahsulot assortimentini bozor talablariga mos ravishda diversifikatsiya qilish.

Barqaror dehqonchilik amaliyotlari:

- Ekologik toza texnologiyalar: Atrof-muhitga zarar keltirmaydigan texnologiyalarni qo'llash.

- Xalqaro standartlarga moslashish: Global ekologik sertifikatlar va standartlarga rioya qilish orqali xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatini kengaytirish.

- Tuproq unumdorligini saqlash: Eroziyaning oldini olish va tuproqni tabiiy usullar bilan boyitish orqali uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash.

Ushbu choralar nafaqat ishlab chiqarish hajmini oshirishga, balki sifatni yaxshilash va bozor raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Mahsulot sifatini oshirish bo'yicha takliflar:

Xalqaro standartlarga moslashish

HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points):

- Mahsulot xavfsizligini ta'minlash uchun xavflarni aniqlash va ularni boshqarish tizimini joriy qilish.

- O'quv dasturlari orqali xodimlarni malakasini oshirish.

GAP (Good Agricultural Practices):

- Dehqonchilik va chorvachilikda ekologik xavfsiz texnologiyalarni joriy etish.

- Foydalaniladigan suv, o'g'it va pestitsidlarni nazorat qilish orqali mahsulot sifatini oshirish.

ISO (International Organization for Standardization):

- ISO 9001 (Sifatni boshqarish tizimi) yoki ISO 22000 (Oziq-ovqat xavfsizligi boshqaruv tizimi) sertifikatlarini olish.

- Sertifikatsiya jarayonini osonlashtirish uchun konsalting xizmatlaridan foydalanish.

Sifat nazorati tizimini kuchaytirish

Doimiy monitoring tizimi:

- Xom ashyodan tayyor mahsulotgacha bo'lgan jarayonni real vaqt rejimida kuzatish imkonini beruvchi texnologiyalarni joriy qilish.

Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar uchun maxsus nazorat:

- Har bir partiyaning sifat va xavfsizlik standartlariga mosligini laboratoriya sinovlari orqali tasdiqlash.

- Xalqaro bozor talablari asosida mahsulotni qadoqlash va markirovka qilish.

Yo'qotishlarni kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlar:

- Saqlash va transport jarayonlarida zararlanishni kamaytirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish.

- Mahsulotning ishlab chiqarishdan iste'molgacha bo'lgan har bir bosqichini kuzatib borish tizimini yaratish.

Bu amallar nafaqat mahsulot sifatini oshirish, balki eksport salohiyatini kuchaytirishda ham muhim ahamiyatga ega.

Eksport infratuzilmasini rivojlantirish

- Sovutish zanjiri infratuzilmasi:

- Tez buziladigan mahsulotlarni eksport qilish uchun sovutgich omborlari va maxsus transport vositalarini yaratish.

- Eksport zonalari:

- Agrar eksportni rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlari va logistik qulayliklar bilan ta'minlangan maxsus eksport hududlarini tashkil etish.

Bozorlar bilan aloqalarni kengaytirish

- Bozor tadqiqotlari:

- Xalqaro bozorlarda qaysi mahsulotlarga talab yuqori ekanligini aniqlash va ushbu ma'lumot asosida strategiya ishlab chiqish.

- Savdo bitimlaridan foydalanish:

- Ozod savdo bitimlari (FTA) va mintaqaviy savdo bloklaridan foydalanib, tariflarni kamaytirish va yangi bozorlarga chiqish.

- Hukumat qo'llab-quvvatlashi:

- Eksportga oid rasmiylashtirish jarayonlarini soddalashtirish, eksportchilar uchun subsidiya va moliyaviy yordam ko'rsatish.

Raqamli platformalardan foydalanish

- Elektron tijorat:

- Xalqaro xaridorlarga to'g'ridan-to'g'ri mahsulot yetkazib berish uchun elektron tijorat platformalaridan foydalanish.

- Blokcheyn texnologiyasi:

- Mahsulot kelib chiqishini kuzatish va xalqaro xaridorlar orasida ishonchni mustahkamlash uchun blokcheyn texnologiyasidan foydalanish.

Brend va marketingni rivojlantirish

- Mamlakat brendini targ'ib qilish:

- O'ziga xos agrar mahsulotlarni (masalan, geografik ko'rsatkichga ega mahsulotlar) xalqaro darajada tanitish.

- Ko'rgazma va yarmarkalarda qatnashish:

- Xalqaro savdo yarmarkalari va ko'rgazmalarida faol ishtirok etish orqali yangi mijozlarni jalb qilish.

- Raqamli marketing:

- Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn reklama yordamida global auditoriyani jalb qilish.

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash

- Eksport moliyalashtirish:

- Eksport bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar uchun past foizli kreditlar va grantlar ajratish.

- Sug'urta dasturlari:

- Eksport kreditlari bo'yicha sug'urta tizimlarini yo'lga qo'yib, eksport bilan bog'liq tavakkalchiliklarni kamaytirish.

Kadrlar salohiyatini oshirish

- O'quv dasturlari:

- Fermerlar va eksportchilarni xalqaro standartlar va bozor talablariga moslashish uchun o'qitish.

- Hamkorlik:

- Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilib, ilg'or tajribalarni o'rganish va joriy qilish.

Qo'shimcha qiymatli mahsulotlar tayyorlash

- Qayta ishlash:

- Xomashyo o'rniga tayyor mahsulotlarni eksport qilish uchun agrar qayta ishlash korxonalariga sarmoya kiritish.

- Mahsulot innovatsiyasi:

- Organik sharbatlar, tayyor taomlar yoki sog'lom atir-upalar kabi yangi mahsulotlarni ishlab chiqarish.

Monitoring va tahlil

- Fikr-mulohaza tizimlari:

- Xalqaro xaridorlar bilan bog'lanib, ularning fikr va talablarini doimiy o'rganish.

- Davriy tahlil:

- Bozor tendensiyalari va eksport natijalarini tahlil qilib, strategiyani qayta ko'rib chiqish.

Yuqoridagi strategiyalarni izchil va samarali amalga oshirish orqali agribiznes sohasida eksport faoliyatini sezilarli darajada oshirish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo'lish imkonini yaratish mumkin.

Topilmalar texnologiya va siyosatning eksport faoliyatini rivojlantirishdagi muhim rolini ta'kidlaydi. Zamonaviy texnologiyalar va barqaror amaliyotlarni qo'llaydigan agrar bizneslar global raqobatda yaxshiroq o'rin egallaydi. Bozor diversifikatsiyasi esa bir nechta savdo hamkorlariga qaramlikdan kelib chiqadigan xavflarni kamaytiradi. Bundan tashqari, hukumatlar, xususi sektor va tadqiqot muassasalari o'rtasidagi hamkorlik infratuzilma va tartibga solish muammolarini hal qilishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Agrar biznesda eksport faoliyatini yaxshilash uchun:

Texnologiyaga investitsiya qilish: Aniqlik dehqonchiligi, kuzatuvchanlik uchun blokcheyn va AI orqali ta'minot zanjirini boshqarishni rag'batlantirish.

Bozor kirish imkoniyatlarini kengaytirish: Savdo shartnomalari ishlab chiqish va notarif to'siqlarni qisqartirish.

Infratuzilmani mustahkamlash: Zamonaviy omborxonalar va transport inshootlarini qurish orqali hosildan keyingi yo'qotishlarni kamaytirish.

Qobiliyatni oshirish: Agrar biznes ishtirokchilari malakasini oshirish uchun o'quv dasturlarini taqdim etish.

Barqarorlikni rivojlantirish: Ekologik toza amaliyotlarni joriy etish orqali barqaror mahsulotlarga bo'lgan talabni qondirish.

Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali agrar bizneslar global raqobatbardoshlikni oshirib, barqaror iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Salimov B.T., Yusupov M.S. Directions of the state support production and exports Fruit and vegetable products in Uzbekistan. // "The economy and innovative technology" electronic magazine. No. 4, July-August, 2015.
2. Афанасьев С. Г. Продовольственная безопасность России. [www.//izhagro.ru/](http://www.izhagro.ru/)
6. Алтухов А. Продовольственную безопасность в СНГ создавать сообща. [www.//izhagro.ru/](http://www.izhagro.ru/)
3. Alimov R.O., Rasulev A.F. Kadirov A.M. The problems of competitiveness of the economy of Uzbekistan. Tashkent.: «Konsauditin form-nashr», 2006. –p. 440.
4. Вахитов К.И. Кооперация: теория, история, практика. -М.: 2006. -С.30.
5. Куликов И.Проблемы и направления развития малого бизнеса в сельском хозяйстве России//АПК: экономика, управление. 2013. №02. Стр 3-9
6. Максаковский В.П.. Глобальная продовольственная проблема и ее географические аспекты. <http://geo.september.ru> (13. 04. 2011)

7. Nazarova F. Toshmurodov A. The country's population with food products ensuring the improvement of the economic mechanism. Agrarian and economic reforms in Uzbekistan: achievements, problems and their solutions. Scientific works. Toshkent .: 2006. pp.116-119.
8. Nazarova F. Toshmurodov A. A change in the income of agricultural enterprises the transition to the production of environmentally friendly products. Agrarian and economic reforms in Uzbekistan: achievements, problems and their solutions. Scientific works. Toshkent .: 2006. pp.119-123.
9. Сорокина И.Э., Зарубина А.И. Роль кооперативов в глобальной экономике.//Проблемы современная экономика, №3 (39), 2011
10. Ушачев И., Серков А. и др. Проблемы обеспечения конкурентоспособности продукции АПК в условиях региональной интеграции и глобализации.//АПК: экономика, управление. 2013.№7.Стр 3-14
11. Мурадов Ч., Саатова Х., Ильина Д. Обеспечение продовольственной безопасности: суть и значение осуществляемых мер по повышению эффективности сельскохозяйственного производства. //Экономический вестник Узбекистана» №4,2011. С.72. 4